

ZS1MP_DIVZ
Didaktika pro IVZ

Přednášky – 1 hodina týdně
Zakončení: ZKOUŠKA (3 kredity)

Cíle předmětu:

Studenti se orientují:

- v dokumentech závazných pro učení o přírodě a společnosti (RVP pro ZV)

Studenti využívají:

- diagnostiku žákovských prekonceptů (žákova vnímání světa)
- konstruktivistický přístup ve výuce
- metody a formy výuky specifické pro učení o přírodě a společnosti
- didaktické prostředky přiměřené schopnostem a vědomostem žáků

Studenti aplikují své teoretické znalosti znalosti odborných i didaktických předmětů:

- při přípravě na výuku a vlastní výuce předmětů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (+ svět práce)
- při reflexi výuky své i svého kolegy

	Datum	Téma přednášky	Přednášející
1.	22.9. 2011	Požadavky k předmětu Pojetí učiva předmětů o přírodě a společnosti na 1. stupni ZŠ, stručný přehled metod a forem využívaných ve výuce těchto předmětů	Frýzová
2.	29.9. 2011	Didaktické prostředky a možnosti jejich využití ve výuce předmětů o přírodě a společnosti.	Frýzová
3.	6.10. 2011	Specifika výuky předmětů o přírodě a společnosti u žáků 1. období	Šmahelová
4.	13.10. 2011	Specifikum tématického okruhu Lidé kolem nás	Šmahelová
5.	20.10. 2011	Specifikum tématického okruhu Lidé a čas	Čapka
6.	27.10. 2011	Specifikum výuky tématické okruhu Rozmanitost přírody – biologické učivo	Frýzová
7.	24.11. 2011	Specifikum tématického okruhu Místo, kde žijeme	Mísařová
8.	1.12. 2011	Specifikum výuky tématického okruhu Rozmanitost přírody – fyzikální a chemické učivo	Trna
9.	8.12. 2011	Hodnocení žáků v předmětech učení o přírodě a společnosti	Frýzová
10.	15.12. 2011	Možnosti integrace a nové trendy ve výuce předmětů učení o přírodě a společnosti	Frýzová

Seminární práce a zkouška

Seminární práce:

- příprava a realizace jedné vyučovací hodiny pro výuku předmětů vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět (nebo Člověk a svět práce – Pěstitelské práce) během pedagogické praxe na ZŠ – viz. závazná šablona.
  - > odevzdání elektronicky do ISu + tištěné verze u zkoušky
- Reflexe výuky připravené hodiny kolegy studenta z pedagogické praxe
  - > odevzdání po skončení praxe do schránky katedry biologie na jméno Frýzová.

Zkouška:

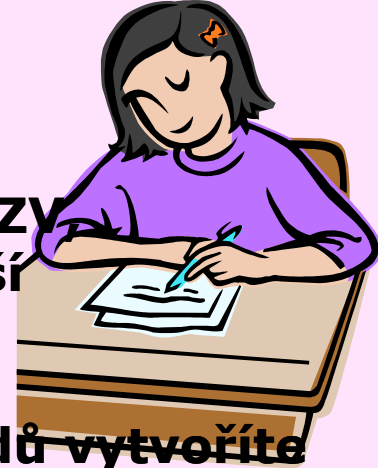
- písemná část – test vědomostí – viz. přednášky a studijní texty
- rozprava nad seminární prací

Seminární práce – příprava na hodinu

Z ISu ze Studijních materiálů si stáhnete Modelovou šablonu pro vyučovací hodinu.

Pomocí RVP ZV učebnic, další literatury a samozřejmě Vašich nápadů vytvoříte přípravu na vyučovací hodinu tématu zadaného cvičným učitelem.

Nezapomeňte přinést ke zkoušce vytištěnou kopii seminární práce a záznam vašeho kolegy z výuky .

Přípravu přepište do šablony a vložte do Odevzdávnáry na ISu.

Váš kolega na praxi bude sledovat vaši výuku a průběžně zaznamenávat své postřehy do záznamového archu – ten vám na konci hodiny předá.

Podle své přípravy hodinu odučíte.

Modelová příprava pro výuku tématu:
(Zpracováno dle kat. pedagogiky Pdf MU)

Téma:
Ročník:

ŠVP ZV - využití:

- **Vzdělávací oblasti:**
- **Průřezová témata:**
- **Integrace mezi vzdělávacími obory:**

Kompetence: (vypište konkrétní kompetence, které vámi připravená hodina rozvíjí)

VVC: (výchovně vzdělávací cíle – měly by být kontrolovatelné a formulované s ohledem na činnosti žáka.)

Místo realizace: (třída, učebna přírodopisu, tělocvična, hřiště, park, ...)

Časová dotace: (45 min., 90 min, ...)

Pojmy opěrné: (které žák již zná a na kterých může učitel stavět další výuku)

Pojmy nové: (které jsou klíčové u probíraného tématu)

Dovednosti: (které vedou k dosažení výše uvedených kompetencí)

Pomůcky: (učebnice, pracovní sešit, kartičky, modely, přírodniny, měřidla, ...)

1. Scénář hodiny:

Úvod

- Motivace
- Seznámení s cílem hodiny
- Kontrola žákovské přípravy na hodinu

Hlavní část

- Procvičování a opakování známého
- Expozice – nové učivo
- Fixace – upevňování a kontrola pochopení probírané látky
- Aplikace – další aktivity k probíranému učivu

Závěr

- Zopakování probrané látky
- Zhodnocení hodiny
- Zadání úkolů pro příště

2. Rozpracování scénáře

Fáze hodiny	Činnosti vedoucí k naplnění výukových cílů	forma	metoda	čas	did. prostředky
Úvod					
Hlavní část					
Shrnutí					

Literatura: Použité učebnice, encyklopedie, ... , včetně konkrétních stran

Citace formulovat dle normy uvedené na [www.stranach](http://www.stranach.studijniho.oddeleni) studijního oddělení –podklady pro bakalářskou a magisterskou práci.

Přílohy: Pracovní listy, zápis, reálie (teorie k tématu), fotografie, obrázky – samozřejmě pokud jsou součástí hodiny a odkazujete se na ně ve vaší přípravě.

3. Teoretická příprava na hodinu:

Tato část by měla zahrnovat stručné shrnutí odborných poznatků k tématu.

V závěru uveďte literaturu, ze které jste při teoretické přípravě čerpali.

Citace formulovat dle normy uvedené na [www.stranach](http://www.stranach.studijniho.oddeleni) studijního oddělení –podklady pro bakalářskou a magisterskou práci.

Učení o přírodě a společnosti

- **Vyučováno vždy na školách v různém rozsahu, plnilo především cíle kognitivní a psychomotorické ...**

V minulosti pod různými názvy, zaměřené především na rozvoj znalostí o přírodě a společnosti na úrovni regionu a státního celku

... a pod různými názvy:

dříve: Názorné učení, věcné učení, Prvouka

nyní: Prvouka, Vlastivěda, Přírodověda, Člověk a jeho svět, ...

- Dnes vychází obsah (ale i forma) předmětů z **Rámcového vzdělávacího programu pro ZV**, předmětům učení o přírodě a společnosti se věnují Vzdělávací oblast: Člověk a jeho svět, **Člověk a svět práce** (Pěstitelské práce)

Průřezová témata

- OSOBNOSTNÍ A SOCIÁLNÍ VÝCHOVA
- VÝCHOVA DEMOKRATICKÉHO OBČANA
- VÝCHOVA K MYŠLENÍ V EVROPSKÝCH A GLOBÁLNÍCH SOUVISLOSTECH
- MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA
- ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA
- MEDIÁLNÍ VÝCHOVA

V předmětech učení o přírodě a společnosti, stejně jako v ostatních předmětech, bychom měli **VŠESTRANNĚ ROZVÍJET** osobnost žáka.

Předměty učení o přírodě a společnosti by se měly v první řadě zaměřit na rozvoj dovedností podporující vědecké myšlení jako je porozumění a třídění informací z různých zdrojů, pozorování, jednoduché experimentování, interpretace zjištěných poznatků.

Otázky:

- Kde najdu konkrétní cíle a učivo pro jednotlivé ročníky?
- Na základě čeho vznikaly Školní vzdělávací programy?
- Jak mohu přizpůsobit výuku potřebám a schopnostem svých žáků?
- Které výukové formy jsou vhodné pro předměty učení o přírodě a společnosti?
- Které výukové metody slovní, názorně demonstrační a dovednostně praktické můžete využívat ve výuce předmětů o přírodě a společnosti?

VÝUKOVÉ FORMY

Dělení organizačních forem podle SOCIÁLNÍHO HLEDISKA

- Hromadná (frontální) výuka
- Skupinová (kooperativní) výuka
- Partnerská výuka
- Individuální výuka
- Individualizovaná výuka

Dělení organizačních forem podle **NORMATIVNÍHO HLEDISKA**

- Výuka ve třídě (vyučovací hodina)
- Beseda
- Vycházka, terénní výuka
  - (přírodovědná, vlastivědná, komplexní)
- Exkurze
- Výukový program (model zkušenostního učení)
- Laboratorní práce
- Práce na školním pozemku
- Projektová výuka
- Mimoškolní formy práce

VÝUKOVÉ METODY

METODY

METODY SLOVNÍ

- vyprávění
- výklad
- přednáška (žákovský referát)
- práce s textem (učebnicí)
- práce s pracovním listem
- pojmové mapy
- rozhovor (motivační, sokratovský, heuristický)

NÁZORNĚ DEMONSTRAČNÍ

- pozorování, předvádění
- práce s obrazem (učebnicí)
- instruktáž
- řízené objevování na základě pozorování
- inscenační
- didaktické hry (senzorické)

METODY

DOVEDNOSTNĚ PRAKTICKÉ

- napodobování
- manipulace (s obrazy, modely, přírodninami)
- pokus žákovský (laborování, experimentování)
- řízené objevování na základě manipulace a experimentování
- didaktická hra (motorická)
- produkční činnosti

Učitelovo pojetí výuky předmětů o přírodě a společnosti

(vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a Člověk a svět práce)

- **Co (výběr, obsah a rozsah učiva), kdy (ve kterém ročníku) a jak (metody, formy) žáky učit**
- **Co učit a kdy učit – dnes dáno RVP pro ZV**
  - důraz kladen především na **rozvoj klíčových kompetencí** (k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské, pracovní)
  - problematice učení o přírodě a společnosti se věnuje **vzdělávací oblast Člověk a jeho svět** a také částečně **Člověk a svět práce**.
  - **Vzdělávací oblast je dále rozčleněna na tématické okruhy:**
    - **Místo, kde žijeme (Člověk a jeho svět)**
    - **Lidé kolem nás (Člověk a jeho svět)**
    - **Lidé a čas (Člověk a jeho svět)**
    - **Rozmanitost přírody (Člověk a jeho svět)**
    - **Člověk a jeho zdraví (Člověk a jeho svět)**
    - **Pěstivelské práce (Člověk a svět práce)**
  - součástí každé tématické oblasti jsou **očekávané výstupy** pro 1. a 2. období a stručná **charakteristika učiva**.
- **Co učit, kdy učit a jak učit je na každé konkrétní škole – součástí ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU – závazné pro všechny učitele školy.**

Jak učit (výběr metod a forem) – je na každém učiteli, volba metod a forem se odvíjí od prostorových a časových možností výuky, vybavení školy didaktickými prostředky a charakteru žakovského kolektivu.

- pro výuku témat učení o přírodě a společnosti je prokázána účinnost **KONSTRUKTIVISTICKÉHO PŘÍSTUPU** ve výuce.

Tradiční přístup

- Nové poznatky jsou cílem, kterého je třeba dosáhnout – učitel je předkládá již v hotové podobě prostřednictvím učebnic.
- Učitel je ve třídě ten, kdo určuje pravidla, kontroluje a hodnotí práci žáků.
- Učitel vyučuje celou třídu stejným způsobem – především hromadně.
- Žák je považován za pasivního příjemce, nepočítá se s jeho předchozí znalostí a zkušeností.
- Rodiče jsou pouze informováni o výsledcích výuky, případně kázeňských problémech.

Konstruktivistický přístup

- Nové poznatky jsou nástrojem porozumění světu a sobě. Žáci sami objevují, poznávají, experimentují, ověřují.
- Učitel je ve třídě ten, kdo usměrňuje učení žáků, společně se žáky kontroluje a hodnotí jejich individuální pokroky
- Učitel koordinuje učení žáků - žáci pracují individuálně, ve dvojicích, skupinách, hromadně, žáci mohou spolupracovat.
- Žák se aktivně konstruuje vlastní poznání na **základě svých zkušeností** vlastním způsobem.
- Rodiče jsou pro učitelem partnerem při vzdělávání svých dětí.

Žákovo pojetí učiva - prekoncepty

❑ **Jaká je představa žáka o určitém ději, jevu a podobně.**

PREKONCEPTY jsou založeny na předchozích zkušenostech žáků – ze školy, televize, internetu, sociokulturním prostředí v rodině, zájmových aktivitách žáků a dalších – tedy různí žáci mohou mít různé prekoncepty.

❑ **Jak lze zjišťovat prekoncepty žáků:**

- **Rozhovor se žáky** – skupinový nebo individuální
- **Výtvarný, případně dramatický, projev**
- **Dvouúrovňový didaktický test**
- **Grafické strukturování učiva** (pojmová mapa)
- **Projektivní techniky** (nedokončené věty, záměrně neurčitá zadání,...)
- **Interakční analýza** – analýza záznamu hodiny jak učitele, tak žáků

❑ **Proč zjišťovat prekoncepty žáků?**

Vstupní – východisko pro přípravu výuky, motivace pro žáky.

Průběžné – kontrola pochopení probíraného učiva žáky, odhalení případných miskonceptů v průběhu výuky tématu.

Výstupní - kontrola pochopení probíraného učiva žáky, odhalení případných miskonceptů po probrání tématu.